

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
Community-based tourism management for sustainable
tourism development.

กวินพัฒน์ เลิศพงษ์มณี
Kawinphat Lertpongmanee
คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
Faculty of Management Science, Suan Sunandha Rajabhat University.
kawinphat.le@ssru.ac.th

Received: 2022-01-02

Revised: 2022-03-31

Accepted: 2022-04-06

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาปัจจัยการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 2. เพื่อศึกษาแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน 3. เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เกิดความยั่งยืน ผู้วิจัยเลือกใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกัน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 ท่าน ใช้แบบสัมภาษณ์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ภาพรวมอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย = 3.97) แนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนระดับดี (ค่าเฉลี่ย = 3.84) ปัจจัยการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เกิดอย่างยั่งยืน อยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย = 3.94) ผลการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งหมดด้วยเทคนิคการวิเคราะห์แบบ Multiple Regressions พบว่า ตัวแปรต่างๆ สามารถพยากรณ์การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน, เศรษฐกิจสร้างสรรค์

Abstract

The study on community-based tourism management for sustainable tourism development aims 1. to investigate how factors of community-based tourism management affect sustainable tourism development 2. to look into approaches to creative economy influencing sustainable tourism development and 3. to develop community-based tourism management to be in sustainable approaches. A mixed method i.e., a quantitative-qualitative approach was applied. A sample size was 400 people. Simple random sampling was utilized. Data collection was performed by questionnaires. 5 key informants utilized interview forms to gather and collect data.

It was found that factors of community-based tourism management were in good level ($\bar{X} = 3.97$), approaches to creative economy influencing sustainable tourism development were in good level ($\bar{X} = 3.84$) and factors of community-based tourism management to be in sustainable approaches was in good level ($\bar{X} = 3.94$). Multiple regression analysis revealed that several factors can influence sustainable tourism management forecasting with statistical significance.

Keyword: sustainable tourism, community-based tourism management and creative economy

บทนำ

ภาคท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในสาขายุทธศาสตร์เป้าหมายในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG ที่จำเป็นต้องเร่งพัฒนาให้มีการเติบโตอย่างยั่งยืน ภาคการท่องเที่ยว เป็นกิจกรรมเศรษฐกิจที่ช่วยสร้างงานและกระจายรายได้เข้าสู่ท้องถิ่นโดยตรง เป็นการกระตุ้นให้เกิด ความหลากหลายทางชีวภาพ ทางวัฒนธรรม และ ทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาภาคท่องเที่ยวด้วย BCG Economy Model มุ่งเน้นให้เกิดการเติบโตของภาคท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือ การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การสร้างมูลค่าเพิ่ม และ คำนึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มากขึ้น โดยมีเป้าหมายในระยะ 5 ปี คือ ลดความเหลื่อมล้ำและมีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงไปสู่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนหรือในเมืองท่องเที่ยวรอง การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) ถือเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม ทิศทางการท่องเที่ยวถูกกำหนดโดยสมาชิกในชุมชน เป็นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว มีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน (พจนานุกรม และสมภาพ ยี่จ่อหอ, 2556) การท่องเที่ยวชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน เพื่อประโยชน์แก่ชุมชน ความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยวนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของชุมชนในพื้นที่ เศรษฐกิจชุมชน สังคม ประชาชนในชุมชนให้มีชีวิตอยู่ดีกินดี และสิ่งแวดล้อมได้รับการอนุรักษ์ รวมถึงการดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตอันดีงามของชุมชนสืบทอดรุ่นต่อรุ่น

จากเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัย มองว่า การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือที่ใช้พัฒนาชุมชนได้ในหลายมิติ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อนำไปใช้ในการในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของชุมชน โดยอาศัยความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
2. เพื่อศึกษาแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน
3. เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เกิดความยั่งยืน

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดว่าด้วยการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

จากผลการประชุม Earth Summit เพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ที่กรุงรีโอเดจาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อปี พ.ศ. 2535 ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่า หมายถึง การท่องเที่ยวที่

ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะจุดประสงค์ปลายทางจะเป็นที่ใด หรือจะเป็นกลุ่มใหญ่ หรือ กลุ่มเล็ก ทั้งในเมืองและชนบท (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548 หน้า 6) องค์การท่องเที่ยวโลก (WTO) ได้กำหนด หลักการของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนไว้ตั้งแต่ พ.ศ. 2531 ว่าลักษณะของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนนั้น “ได้รับการ คาดหมายให้นำไปสู่การจัดการทรัพยากรทั้งมวลด้วยวิถีทางที่ตอบสนองต่อความต้องการทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม และสุนทรียะในขณะเดียวกันก็คงไว้ซึ่งบูรณาภาพทางวัฒนธรรม กระบวนการทางนิเวศวิทยาที่ จำเป็นความหลากหลายทางชีวภาพและระบบต่างๆ ที่เอื้อต่อชีวิต” เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) ความยั่งยืนทาง เศรษฐกิจ 2) ความยั่งยืนทางด้านสังคม 3) ความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อมหลักของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เป็นการมุ่งเน้นให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีขอบเขตของการพัฒนาในลักษณะดังนี้ 1) การท่องเที่ยวจะต้อง สามารถดำรงอยู่ได้ 2) มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือนอย่างสม่ำเสมอ 3) ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษาความ ดึงดูดใจไว้ได้ไม่เสื่อมคลาย 4) กิจกรรมการบริการมีกำไร แม้ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการให้บริการอยู่ เสมอ 5) ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมจะต้องไม่มีหรือมีน้อยที่สุด

ในการประชุม Globe'90 ณ ประเทศแคนาดา ได้ให้คำจำกัดความของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบ ยั่งยืนว่าหมายถึง “การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นใน ปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่างๆ ของอนุชนรุ่นหลัง การท่องเที่ยวนี้ มีความหมายถึงการ จัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงาม ทางสุนทรียภาพ ในขณะที่ สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย” เช่นเดียวกับองค์การการท่องเที่ยวของแคนาดา (Tourism Canada, 1990, p. 3) ที่ได้กล่าวถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) ว่าเป็นการจัดการทรัพยากรในลักษณะที่สามารถใช้ตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม และสุนทรียภาพ แต่ในขณะเดียวกันก็สามารถรักษาความสมบูรณ์ของวัฒนธรรม กระบวนการที่จำเป็น ทางนิเวศวิทยา ความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบสนับสนุนชีวิต (Life Support System)

แนวคิดว่าด้วยการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based Tourism: CBT) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มี ลักษณะเฉพาะตัว แตกต่างอย่างสิ้นเชิงจากการท่องเที่ยวโดยทั่วไป ซึ่งผู้ที่จะนำแนวคิดนี้ไปปฏิบัติควรต้องทำ ความเข้าใจถึงเบื้องหลัง ความหมาย ความคิด หลักการ และองค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ (2540, อ้างถึงใน พจนา สวนศรี, 2546) ได้กล่าวถึง การท่องเที่ยวชุมชนว่า หมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม กำหนด ทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาท เป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน การท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้รับความนิยมมากในระดับสากล ในขณะที่การมี ส่วนร่วมของชุมชนก็ได้รับการยอมรับมากขึ้นด้วยเช่นกัน ในปี 2545 องค์การสหประชาชาติประกาศให้เป็นปี สากลว่าด้วย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (International Year of Ecotourism : IYE) จึงเกิดคำว่า Community Based Ecotourism : CBET การกำหนดหลักการหรือจุดยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือในการ พัฒนาชุมชน ได้แก่ 1) ชุมชนเป็นเจ้าของ 2) ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดทิศทาง 3) ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง 4) ยกย่องคุณภาพชีวิต 5) มีความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม 6) คงเอกลักษณ์ และวัฒนธรรมท้องถิ่น 7) ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม 8) เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและ ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ 9) เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น 10) มีการกระจายรายได้สู่

สาธารณะประโยชน์ของชุมชน แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ของประเทศ จัดทำขึ้นปี พ.ศ. 2559-2563 (CBT Thailand) โดยมุ่งเน้นการพัฒนาในระดับชุมชนเป็นหลักเพื่อให้เกิดการกระจายประโยชน์จากการท่องเที่ยวไปสู่เศรษฐกิจฐานรากอย่างแท้จริง โดยมีวิสัยทัศน์ว่า “การท่องเที่ยวโดยชุมชนของไทย พัฒนาสู่สากลอย่างมีเอกภาพบนฐานการรักษา และจัดการทรัพยากรชุมชนอย่างยั่งยืนสู่ชุมชนแห่งความสุข”

แนวคิดว่าด้วยเศรษฐกิจสร้างสรรค์

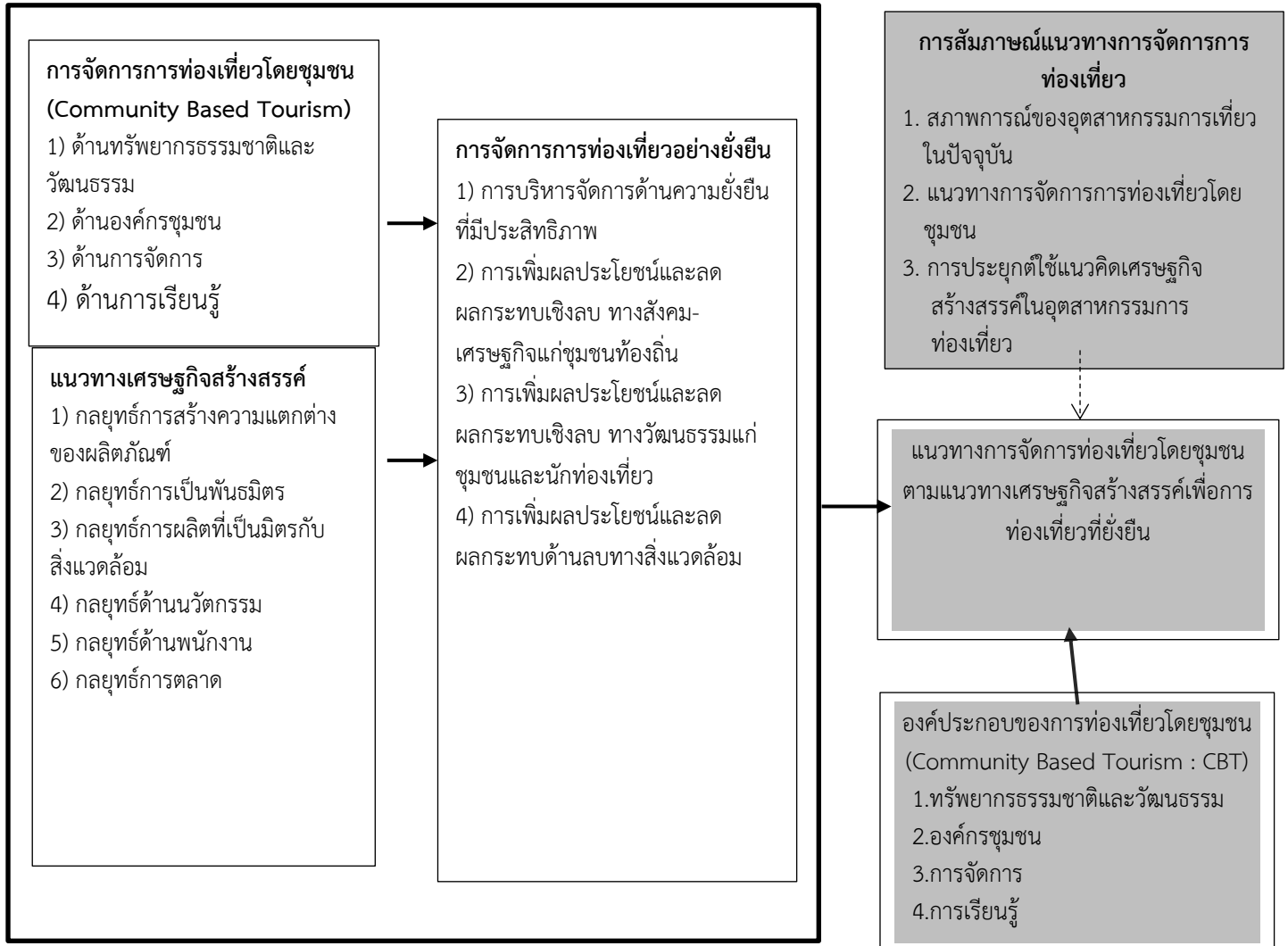
เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (creative economy) เป็นแนวคิดที่ได้รับความนิยมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการอุตสาหกรรม ธุรกิจ และการพัฒนาเศรษฐกิจทั้งในระดับชุมชน สังคม และประเทศ

องค์การความร่วมมือเพื่อการค้าและพัฒนา (UNCTAD) อ้างถึงใน พวงแก้ว พรพิพัฒน์ (2553) ให้ความหมายว่า เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง แนวความคิดในการพัฒนาและสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยใช้สินทรัพย์ที่เกิดจากการใช้ความคิดเชิงสร้างสรรค์

แนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (creative economy) ได้รับความนิยมและมีการนำไปใช้อย่างจริงจังในหลายประเทศทั่วโลก ประเทศอังกฤษถือได้ว่าเป็นผู้นำของแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ในปีพ.ศ. 2548 ได้จัดตั้งโครงการเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ โดยให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมความคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่นำรายได้เข้าสู่ประเทศสูงถึงร้อยละ 7.3 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ มีอัตราการเติบโตสูงถึงร้อยละ 5 ต่อปี และมีการจ้างงานในอุตสาหกรรมความคิดสร้างสรรค์ประมาณ 1.8 ล้านคน (ภัทรพงศ์ อินทรกำเนต และคณะ, 2553, อ้างถึงใน เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2554)

สุพาดา สิริกุตตา (2556) กล่าวว่า เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เกิดจากความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมนำมาใช้ในการผลิตสินค้าและในการดำเนินธุรกิจเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าซึ่งจะส่งผลให้องค์กรธุรกิจประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย 1. การสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ (product differentiation) 2. การเป็นพันธมิตรทางธุรกิจเพื่อเกิดความร่วมมือระหว่างองค์กร (alliances) 3. การผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (eco-product) 4. การสร้างนวัตกรรม (innovation) 5. พนักงาน (employee) 6. การตลาด (marketing) เป็นการนำเสนอ การแลกเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าเพื่อให้ลูกค้าได้รับผลิตภัณฑ์จากการสร้างสรรค์ และต้องมุ่งเน้นความสำคัญที่ลูกค้า

กรอบแนวคิดในการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน คือรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่แม่นยำยิ่งขึ้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาในครั้งนี้ ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักท่องเที่ยวในประเทศไทย ซึ่งมีขนาดใหญ่และไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน ผู้วิจัย ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non-probability) ทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและตรงตามรูปแบบ สามารถคำนวณได้จากสูตร ของ W.G. Cochran โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 (กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2549, หน้า 74) ได้กลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ จำนวน 385 คน ดังนั้น ผู้วิจัยเลือกใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple random Sampling) สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ นักวิจัยได้การสัมภาษณ์กับกลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ นักวิชาการและผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จำนวน 5 ราย ด้วยวิธีแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์จะถูกนำไปวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย

1. สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ และแจกแจงความถี่ ใช้สำหรับอธิบายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ค่าสถิติการหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. สถิติอนุมาน สถิติสำคัญที่ใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการจัดการการท่องเที่ยว โดยชุมชน ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

คุณลักษณะทั่วไป		จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	120	30.00
	หญิง	280	70.00
อายุ	ต่ำกว่า 25 ปี	7	1.75
	26-35 ปี	159	39.75
	36-45 ปี	165	41.25
	45 ปี ขึ้นไป	69	17.25
การศึกษา	ระดับประถมศึกษา	40	10.00
	ระดับมัธยมศึกษา/ปวช.	81	20.25
	ระดับอนุปริญญา/ปวส.	112	28.00
	ระดับปริญญาตรี	148	37.00
	สูงกว่าปริญญาตรี	19	4.75
อาชีพ	รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ	91	22.75
	รับจ้าง	93	23.25
	เกษตรกร	65	16.25
	ธุรกิจส่วนตัว	120	30.00
	อื่น ๆ	31	7.75
รายได้	ไม่เกิน 10,000 บาท	23	5.75
	ตั้งแต่ 10,001 - 20,000 บาท	184	46.00
	ตั้งแต่ 20,001 - 30,000 บาท	153	38.25
	สูงกว่า 30,000 บาท	40	10.00
รวม		400	100.00

ผลสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็น 70.00 ส่วนใหญ่มีอายุ 36-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 41.25 ด้านการศึกษาส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 37.00 ด้านอาชีพ ส่วนใหญ่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 30.00 ด้านรายได้ ส่วนใหญ่มีรายได้ ตั้งแต่ 10,001 - 20,000 คิดเป็นร้อยละ 46.00

ตอนที่ 2 ปัจจัยการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ปัจจัยการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย 1) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 2) ด้านองค์กรชุมชน 3) ด้านการจัดการ และ 4) ด้านการเรียนรู้ ใช้มาตราวัดความสำคัญ (Rating Scale)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ภาพรวม

ปัจจัยการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ภาพรวม	$\bar{X}$	S.D.	การแปล ความหมาย
1) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม	3.83	0.55	มาก
2) ด้านองค์กรชุมชน	3.95	0.55	มาก
3) ด้านการจัดการ	3.98	0.51	มาก
4) ด้านการเรียนรู้	4.10	0.49	มาก
ภาพรวม	3.97	0.53	มาก

จากตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยปัจจัยการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.97) สามารถเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการเรียนรู้ ด้านการจัดการ ด้านองค์กรชุมชน และด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม

ตอนที่ 3 แนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์

แนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์การสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ 2) กลยุทธ์การเป็นพันธมิตร 3) กลยุทธ์การผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 4) กลยุทธ์ด้านนวัตกรรม 5) กลยุทธ์ด้านพนักงาน และ 6) กลยุทธ์การตลาด

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ภาพรวม

แนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ภาพรวม	$\bar{X}$	S.D.	การแปล ความหมาย
1) กลยุทธ์การสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์	3.72	0.49	มาก
2) กลยุทธ์การเป็นพันธมิตร			
3) กลยุทธ์การผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	3.82	0.55	มาก
4) กลยุทธ์ด้านนวัตกรรม	3.95	0.55	มาก
5) กลยุทธ์ด้านพนักงาน	3.81	0.55	มาก
6) กลยุทธ์การตลาด	3.80	0.55	มาก
	3.94	0.54	มาก
ภาพรวม	3.84	0.54	มาก

จากตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยปัจจัยแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.84) สามารถเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ กลยุทธ์การผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม กลยุทธ์การตลาด กลยุทธ์การเป็นพันธมิตร กลยุทธ์ด้านนวัตกรรม กลยุทธ์ด้านพนักงาน และกลยุทธ์การสร้าง ความแตกต่างของผลิตภัณฑ์

ตอนที่ 4 การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 1) การบริหารจัดการด้านความยั่งยืนที่มี ประสิทธิภาพ 2) การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบ ทางสังคม-เศรษฐกิจแก่ชุมชนท้องถิ่น 3) การ เพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบ ทางวัฒนธรรมแก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว และ 4) การเพิ่ม ผลประโยชน์และลดผลกระทบด้านลบทางสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ภาพรวม	$\bar{X}$	S.D.	การแปล ความหมาย
1) การบริหารจัดการด้านความยั่งยืนที่มี ประสิทธิภาพ	3.86	0.32	มาก
2) การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบ ทางสังคม-เศรษฐกิจแก่ชุมชนท้องถิ่น	3.97	0.49	มาก
3) การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบ ทางวัฒนธรรมแก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว	3.98	0.50	มาก
4) การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบด้าน ลบทางสิ่งแวดล้อม	3.94	0.50	มาก
ภาพรวม	3.94	0.45	มาก

จากตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยปัจจัยการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนพบว่า อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.94) สามารถเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบ ทาง วัฒนธรรมแก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบ ทางสังคม-เศรษฐกิจแก่ ชุมชนท้องถิ่น การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบด้านลบทางสิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการด้านความ ยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ

ตอนที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานการวิจัย ไว้ดังต่อไปนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 ปัจจัยการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

สมมติฐานข้อที่ 2 แนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงเส้น (Linear Regression Analysis) แบบ Enter Multiple Regression เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านต่าง ๆ แบบสอบถามได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล ครบถ้วนทั้งหมดจำนวน 400 ชุดที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

โดยเงื่อนไขข้อหนึ่งในการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ กำหนดว่าค่าความคลาดเคลื่อนแต่ละค่า ต้องเป็นอิสระกัน ซึ่งวิธีการตรวจสอบผู้วิจัยจะพิจารณาจากค่าสถิติ Durbin-Watson โดยถ้าค่า Durbin-

Watson ที่คำนวณได้จากโปรแกรมมีค่าเท่ากับ 1.807 ซึ่งอยู่ระหว่าง 1.5 – 2.5 จึงสรุปได้ว่าตัวแปรอิสระที่นำมาใช้ในการทดสอบไม่มีความสัมพันธ์ภายในตัวเอง

ตารางที่ 5 Model Summary ของปัจจัยการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

Model	R	R Square	Adjusted Square	R	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	.683 ^a	.467	.456		.11477	1.807
a. Predictors: (Constant), B6, A3, B5, B1, A4, B2, B4, B3						
b. Dependent Variable: CTOTAL						

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 5 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ตัวกำหนด (R Square) สูงสุดคือ 0.683 หมายความว่าตัวแปรทางด้านการจัดการท่องเที่ยว และ . กลยุทธ์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ มีผลต่อการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณของปัจจัยการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	3.147	.180		17.483	.000**
	A3	.140	.038	.251	3.705	.000**
	A4	.039	.030	.071	1.298	.195
	B1	.071	.034	.107	2.114	.035*
	B2	.563	.039	.986	14.378	.000**
	B3	.011	.061	.019	.179	.858
	B4	.231	.037	.494	6.265	.000**
	B5	.106	.048	.213	2.191	.029*
	B6	.160	.032	.337	5.040	.000**
a. Dependent Variable: การจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน						

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 6 แสดงผลการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรต้นและตัวแปรตามด้วยเทคนิคการวิเคราะห์แบบ Multiple Regressions พบว่า ตัวแปรต้น ด้านการจัดการ กลยุทธ์การสร้างแตกต่างของ

ผลิตภัณฑ์ กลยุทธ์การเป็นพันธมิตร กลยุทธ์ด้านนวัตกรรม กลยุทธ์ด้านพนักงาน และกลยุทธ์การตลาด สามารถพยากรณ์การจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการสัมภาษณ์แนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ประเด็นที่ 1 สภาพการณ์ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในปัจจุบัน

การท่องเที่ยวในปัจจุบันจะเน้นการจัดการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศ โดยคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เน้นการเรียนรู้ และร่วมมือกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรในท้องถิ่น รวมถึงการป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมและสร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้มาเยือนที่ และ มีการกระจายรายได้สู่ชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม สร้างงานสร้างรายได้กับประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว

กระแสการท่องเที่ยวในอนาคตจึงเป็นการท่องเที่ยวที่ใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อม ชุมชน สังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมไปพร้อมกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ประเด็นที่ 2 แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ปัจจุบันมีชุมชนเล็ก ๆ จำนวนมาก ที่เปิดตัวเองเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ด้วยเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนนี้กำลังเป็นจุดเปลี่ยนของโลกแห่งการท่องเที่ยว เป็นทางเลือกใหม่เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของ มีสิทธิในการจัดการดูแล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน การท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นผู้กำหนดกระบวนการทิศทาง และรูปแบบการท่องเที่ยวของตนเอง ชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรท้องถิ่นนั้น ๆ และมีส่วนได้ส่วนเสียที่เกิดจากการท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวที่จัดโดยชุมชนนั้นมีจุดขายที่หลากหลาย ทั้งธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต การอนุรักษ์ รวมทั้งมีการพัฒนารูปแบบเพื่อสร้างความยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกหลานและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นอย่างแท้จริง นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวเพิ่มเติมว่า การท่องเที่ยวชุมชน อาจจะทำอาชีพประกอบของชุมชนที่มีอยู่แล้วหรือศักยภาพเป็นตัวฐาน แล้วอาจจะเป็นผู้ประกอบการหรือรัฐเข้ามาให้เที่ยวในชุมชน

ประเด็นที่ 3 การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

เศรษฐกิจสร้างสรรค์ เป็นการสร้างมูลค่าสินค้า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จะเป็นไปในลักษณะของการเดินทางที่นำไปสู่ประสบการณ์ที่แท้จริงและมี การเชื่อมโยง ด้วยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในงานศิลปะ มรดก หรือคุณลักษณะพิเศษของสถานที่ และยังทำให้เกิดการเชื่อมสัมพันธ์กับผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ซึ่งเป็นผู้สร้างสรรค์วัฒนธรรมที่ยังมีชีวิตนั้นขึ้นมา โดยต้องมีการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ด้วยการบริหารจัดการจำนวนนักท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว การติดตามผลกระทบจากการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ การดูแลรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และมรดกทางวัฒนธรรมของไทย การสร้างมูลค่า คุณค่า และแบรนด์ความเป็นไทย พร้อมส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน ด้วยการนำอัตลักษณ์ท้องถิ่น/ชุมชน มาพัฒนาสินค้าและบริการ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม กระจายรายได้ลดความเหลื่อมล้ำให้กับท้องถิ่น แผนการดำเนินงานในช่วงปีแรกเน้นการพัฒนาสินค้าและบริการที่เพิ่มมูลค่าจากอัตลักษณ์ท้องถิ่น

ประเด็นที่ 4 แนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

ชุมชนต้องนำองค์ประกอบจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งประกอบด้วย 1) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 2) ด้านองค์กรชุมชน 3) ด้านการจัดการ 4) ด้านการเรียนรู้ มาบูรณาการผ่านแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยใช้ 1) กลยุทธ์การสร้างแตกต่างของผลิตภัณฑ์ 2) กลยุทธ์การเป็นพันธมิตร 3) กลยุทธ์การผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 4) กลยุทธ์ด้านนวัตกรรม 5) กลยุทธ์ด้านพนักงาน 6) กลยุทธ์การตลาด เป็นเงื่อนไขขององค์ประกอบจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การอภิปรายผลการวิจัย

ปัจจุบันการจัดการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศโดยคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์ เพื่อให้ชุมชนเป็นผู้รับประโยชน์สูงสุดที่เกิดจากการท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือพัฒนาชุมชน และสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านในท้องถิ่นกับผู้มาเยือน รวมถึงเป็นเครื่องมือในการพัฒนา และส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสิ่งแวดล้อม 2) ด้านสังคม และวัฒนธรรม และ 3) ด้านเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2556) กล่าวว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน คือการพัฒนาที่เน้นให้มนุษย์คำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติบนโลก และให้มีการดำเนินการพัฒนาควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หลักการสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การสร้างสมดุลระหว่าง 3 มิติ ของการพัฒนา อันได้แก่ 1. มิติการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน 2. มิติการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน 3. มิติการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน จากการศึกษา พบว่า ปัจจัยการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งประกอบด้วย ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้านองค์กรชุมชน ด้านการจัดการ และด้านการเรียนรู้ โดยมีความสอดคล้องกับองค์ประกอบหลักของ CBT มีอยู่ 4 ด้าน กล่าวคือ 1) ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 2) องค์กรชุมชน 3) การจัดการ 4) การเรียนรู้ ประเด็นสำคัญของแต่ละองค์ประกอบของ CBT (พจนานุกรม, 2546) สอดคล้องกับงานวิจัยของสุดถนอม ต้นเจริญ (2560) ที่ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า ประกอบด้วย การส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชนโดยรวม ด้วยกระบวนการทางสังคมที่มุ่งการพัฒนาโดยมีคนในชุมชนเป็นศูนย์กลาง การรวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชนที่ยึดมั่นต่อความเป็นธรรมในการจัดการ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนและเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริงสะท้อนมิติเชิงการเมือง รวมถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรม ด้วยกระบวนการส่งผ่านวัฒนธรรมไปสู่คนรุ่นต่อ ๆ ไป ซึ่งเป็นผลของการจัดการทรัพยากรในชุมชนด้วยสมาชิกของชุมชนนั้น ๆ ลักษณะสุดท้ายคือการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและสิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยการรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเช่นเดียวกัน

สำหรับปัจจัยแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นการสร้างมูลค่าสินค้า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จะเป็นไปในลักษณะของการเดินทางที่นำไปสู่ประสบการณ์ที่แท้จริงและมี การเชื่อมโยง ด้วยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในงานศิลปะ มรดก หรือคุณลักษณะพิเศษของสถานที่ การขับเคลื่อนอุตสาหกรรมท่องเที่ยวด้วยการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว ควรส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนด้วยการนำอัตลักษณ์ท้องถิ่น/ชุมชน มาพัฒนาสินค้าและบริการ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม กระจายรายได้ลดความเหลื่อมล้ำให้กับท้องถิ่น

สอดคล้องกับพวงแก้ว พรพิพัฒน์ (2553) ที่กล่าวว่า เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์เป็นแนวคิดในการพัฒนาและสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจบนฐานความรู้และวัฒนธรรม ผสมผสานเอกลักษณ์ ความเป็นไทย ที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มในเชิงพาณิชย์และครอบคลุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจในประเทศได้เป็นอย่างดี เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์จึงเป็นแนวคิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ การศึกษา การสร้างสรรคงาน และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาที่เชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม การสั่งสมความรู้ของสังคมและเทคโนโลยี/นวัตกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิสากร ยินดีจันทร์และคณะ (2560) ที่ทำการศึกษา การพัฒนาศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจันทบุรี พบว่า ชุมชนควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านช่องทางการสื่อสารที่ทันสมัยเช่นเว็บไซต์ อินเทอร์เน็ต เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่นิยมค้นหาข้อมูลต่าง ๆ จากสื่อออนไลน์ เพราะสะดวก รวดเร็วในการรับทราบข้อมูล กลยุทธ์การเป็นพันธมิตร สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพงษ์ อุณหพันธ์ุ และสัมพันธ์ พลภักดิ์ (2561) ที่ทำการศึกษา เรื่อง การบริหารจัดการการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ชุมชนของจังหวัดนครนายก ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการที่สำคัญ คือ จังหวัดควรบริหารจัดการด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจ สร้างสรรค์ ทั้งในด้านบุคลากร เครื่องมือ/อุปกรณ์ และถ่ายทอดความรู้ให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในประเทศไทย ได้ถูกนำไปประยุกต์โดยใช้โดยหลายหน่วยงานในสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่งในปัจจุบัน ซึ่งโครงการท่องเที่ยวเหล่านี้ส่วนใหญ่จะได้รับการสนับสนุน หรือมีความร่วมมือกับองค์กรการท่องเที่ยวระดับชาติ สำหรับการศึกษาค้นคว้า การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ รำไพพรรณ แก้วสุริยะ (2547) ได้สรุปว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนว่า หมายถึง การพัฒนาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพโดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาด สามารถรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุดและใช้ประโยชน์ได้ตลอดกาลยาวนานที่สุด โดยจากการศึกษาพบว่า ปัจจัยการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน แนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 2. ด้านองค์กรชุมชน และ 3. ด้านการจัดการ องค์ประกอบที่ 4 ด้านการเรียนรู้ มาปรับใช้เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ชุมชนต้องผลิตนวัตกรรมสินค้าและบริการรูปแบบใหม่ โดยนำอัตลักษณ์ของชุมชนมาใช้ในการสร้างผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวได้อย่างแตกต่าง โดยนำเอาฐานทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว

2. ชุมชนต้องมีการสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชน ร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งเอกชนและหน่วยงานราชการในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน เน้นการสร้างเสริมความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน และการส่งเสริม อนุรักษ์ พื้นฟู สืบทอดประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของท้องถิ่น เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

3. สร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความสัมพันธ์กับคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็นกิจกรรมที่ให้ความสนุกสนานและเพลิดเพลิน เรียนรู้ เพิ่มประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยว ผ่านระบบการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน สร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิต วัฒนธรรมที่แตกต่าง

4. การบันทึกหรือจัดทำฐานข้อมูลของกรณีปัญหา ประชาชนชาวบ้าน หรือผู้เชี่ยวชาญในเรื่องต่าง ๆ หลากหลาย ชุมชนมีการสร้างสรรค์รูปแบบการท่องเที่ยวที่ทันสมัยและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการเรียนรู้องค์ความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรม

5. สร้างเครือข่ายประชาชนชุมชนที่มีองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ โดยการใช้ทักษะด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้สั่งสมมาใช้ในการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ภายในชุมชนรวมไปถึงการนำวัฒนธรรมท้องถิ่นมาสร้างเป็นอัตลักษณ์ และความภาคภูมิใจในชุมชนผ่านกระบวนการคิดสร้างสรรค์

6. มีช่องทางในการนำเสนอ การแลกเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับผลิตภัณฑ์จากการสร้างสรรค์ ชุมชนมีการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน มีกฎ-กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม มีกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้

บรรณานุกรม

- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2556). รายงานประจำปี 2556 กระทรวง
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กล้า วาณิชบัญชา. (2549). สถิติสำหรับงานวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักงานพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
 นิสากร ยินดีจันทร์, ภูริพัฒน์ แก้วตาธนวัฒนา, สันตสุทธิ บรวิงษ์ตระกูล. (2560). การพัฒนาศักยภาพ
ชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจันทบุรี.
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2554). ภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ :
 บริษัท เอ.พี. กราฟิค ดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด.
- พจนา สนวนศรี. (2546). **คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพฯ :โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและ
 ธรรมชาติ.**
- พจนา สนวนศรี, และสมภพ ยี่จ้อหอ. (2556). **คู่มือมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน. เชียงใหม่:
 มหาวิทยาลัยพายัพ, สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน.**
- พวงแก้ว พรพิพัฒน์. (2553). **เศรษฐกิจสร้างสรรค์พลังขับเคลื่อนใหม่ของเศรษฐกิจไทย .วารสาร
 เศรษฐกิจและสังคม ปีที่ 47 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 53) สืบค้นจาก:**
http://www.nesdb.go.th/ewt_w3cewt_dl_link.phpnid
- รำไพพรรณี แก้วสุริยะ. (2547). **หลักการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน. สืบค้นเมื่อ 5 ตุลาคม 2562,**
 จาก <http://lib.dtc.ac.th/article/tourism/0007.pdf>.
- ศิริพงษ์ อุ๋นทรพันธุ์ และสัมพันธ์ พลภักดิ์. (2561). **การบริหารจัดการการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์
 ชุมชนของจังหวัดนครนายก ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง วารสารการเมือง
 การบริหารและกฎหมาย.**
- สุดถนอม ตันเจริญ. (2560). **การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่าง
 ยั่งยืน.การประชุมวิชาการระดับชาติด้านการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ
 มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ครั้งที่ 1 . กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้าน
 สมเด็จเจ้าพระยา .**
- Tourism Canada. (1990). **An Action Strategy for Sustainable Tourism
 Development: Globe '90.** Ottawa: Tourism Canada.